

Nr 10

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående upphävande av lagen den 10 juli 1947 (nr 486) om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar, m. m.

Genom en den 18 januari 1957 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 44, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

1) L a g

angående upphävande av lagen den 10 juli 1947 (nr 486) om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar

Härigenom förordnas, att lagen den 10 juli 1947 om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar, vilken enligt lag den 23 februari 1956 (nr 64) gäller till och med den 30 juni 1957, skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

2) L a g

angående upphävande av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom

Härigenom förordnas, att lagen den 29 juni 1945 om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, vilken enligt lag den 23 februari 1956 (nr 61) gäller till och med den 30 juni 1957, skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

3) L a g

**angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 522)
om kontroll å viss utländsk egendom m. m.**

Härigenom förordnas, att lagen den 29 juni 1945 om kontroll å viss utländsk egendom m. m.¹, vilken enligt lag den 23 februari 1956 (nr 62) gäller till och med den 30 juni 1957, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1958.

4) L a g

**angående fortsatt giltighet av lagen den 14 december 1945 (nr 885)
om administration av vissa bolag m. m.**

Härigenom förordnas, att lagen den 14 december 1945 om administration av vissa bolag m. m., vilken enligt lag den 23 februari 1956 (nr 63) gäller till och med den 30 juni 1957, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1958.

Ifrågavarande lagstiftning har tillkommit för att möta de problem, som efter de s. k. axelmakternas nederlag uppstod beträffande vissa tillgångar i Sverige, nämligen dels i ockuperade länder rövad och sedan hitförd egendom och dels egendom, som av de allierade makterna betraktades såsom tillhörig fientliga rättssubjekt. Lagstiftningen innefattas i fyra olika lagar, nämligen lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, lagen samma dag (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m., lagen den 14 december 1945 (nr 885) om administration av vissa bolag m. m. samt lagen den 10 juli 1947 (nr 486) om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar. Samtliga lagar gäller, efter vidtagna förlängningar, till och med den 30 juni 1957. För handhavandet av de kontroll- och förvaltningsuppgifter, som avses med denna lagstiftning, inrättades en administrativ statsmyndighet, flyktkapitalbyrån, och en särskild statlig nämnd med väsentligen judiciell funktion, restitutionsnämnden.

Enligt *lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom* — den s. k. restitutionslagen — äger Kungl. Maj:t förordna, att lagens bestämmelser skall gälla med avseende å egendom från stat, vars område efter utgången av augusti 1939 varit ockuperat. Lagen upptager en

¹ Senaste lydelse, se SFS 1945:887 och 1947:110.

särskild procedur, ägnad att möjliggöra ett snabbt återställande av egendom, som under ockupation rättsstridigt frånhänts rätte innehavaren. Ansökan om sådant återställande göres regelmässigt hos flykttkapitalbyrån och skall, då erforderlig utredning inkommit, för avgörande överlämnas till restitutionsnämnden. Nämnden kan förordna om kvarstad å egendom och skall, då ansökning om egendoms återstäljande bifalles, omedelbart föranställa om egendomens omhändertagande, där det ej förut skett. Skall egendom återställas, äger den som åtkommit egendomen genom godtrosförvärv att av allmänna medel erhålla ersättning därför med belopp, som med hänsyn till vad han själv erlagt för egendomen finnes skäligt, ävensom gottgörelse för sina kostnader i samband med restitutionsärendet.

Genom kungörelse den 31 juli 1945 (nr 589) har Kungl. Maj:t förordnat att bestämmelserna i restitutionslagen skall gälla med avseende å egendom, härrörande från stater, vilkas områden efter utgången av augusti 1939 varit ockuperade av Tyskland. Lagen har tillämpats endast i jämförelsevis ringa omfattning. T. o. m. 1950 hade restitutionsnämnden behandlat 67 ansökningar om återställande av rövad egendom. Efter 1950 har ingen sådan ansökning inkommit till byrån.

Jämlikt *lagen om kontroll å viss utländsk egendom m. m.*, i fortsättningen benämnd kontrollagen, äger Kungl. Maj:t förordna om skingringsförbud å här befintlig egendom, tillhörande viss främmande stat, juridisk person eller medborgare i samma stat eller annan som är bosatt i staten, då i anledning av kapitalflykt till riket eller eljest med hänsyn till rådande, av kriget föranledda utomordentliga förhållanden befinnes nödigt att vinna kontroll över utländsk egendom inom riket. Restitutionsnämnden kan på framställning av flykttkapitalbyrån förordna om kvarstad på egendom under skingringsförbud, om risk föreligger att egendomen undanstickes eller förstöres eller om åtgärden erfordras för att egendomen skall komma till ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning. Kvarstad kan under samma förutsättningar komma till stånd också beträffande viss egendom utanför skingringsförbudets ram, nämligen här befintlig egendom, tillhörig aktiebolag, ekonomisk förening eller annan juridisk person, över vilken ett bestämmande inflytande föreligger från land som avses med gällande skingringsförbud. Egendom under kvarstad förvaltas regelmässigt genom en av flykttkapitalbyrån utsedd sysloman. Egendomen må med tillstånd av Kungl. Maj:t eller flykttkapitalbyrån försäljas, bl. a. om så befinnes erforderligt för att den skall komma till ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning.

Med stöd av kontrollagen har genom kungörelse den 29 juni 1945 (nr 526) förordnats om skingringsförbud å tysk egendom m. m. samt genom kungörelse den 17 augusti samma år (nr 607) å japansk egendom m. m. Intill utgången av 1955 har restitutionsnämnden beslutat om kvarstad i sammanlagt 1 281 fall, därav fyra fall avseende japansk egendom.

Lagen om administration av vissa bolag m. m., i fortsättningen kallad administrationslagen, avser att bereda möjlighet att under vissa förutsätt-

ningar förordna om offentlig förvaltning av svenska aktiebolag, ekonomiska föreningar eller andra juridiska personer, över vilka föreligger ett bestämmande utländskt inflytande från land som avses med meddelat skingringsförbud. Administration beslutas av restitutionsnämnden på framställning av flyktkapitalbyrån. Administrationen omhänderhaves av särskilt utsedd administrator, vilken har ej mindre att i förhållande till tredje man handla å den juridiska personens vägnar samt inför domstolar och andra myndigheter företråda den juridiska personen än även att utöva de befogenheter som eljest tillkommer bolagsstämma, föreningssammanträde, styrelse, firmatecknare, likvidator eller annat organ för den juridiska personen. För vissa särskilt betydelsefulla förvaltningsåtgärder såsom överlåtelse av fast egendom eller rörelse samt frivillig likvidation erfordras emellertid tillstånd av Kungl. Maj:t eller flyktkapitalbyrån, i visst fall jämväl av det organ som eljest ägt besluta om åtgärden å den juridiska personens vägnar.

Administration har intill utgången av 1951 beslutats i 63 fall, samtliga avseende bolag underkastade tyskt inflytande. Därefter har icke något sådant fall förevarit. Beträffande åtskilliga bolag, över vilka ett bestämmande tyskt inflytande förelegat, har det icke ansetts erforderligt att begära administration. Nödig kontroll och ledning har då åvägabragts i annan ordning. I ett flertal fall har sålunda de tyskägda aktierna i bolaget omhändertagits genom kvarstad, varefter de med aktieinnehavet förenade befogenheterna med avseende å bolagets skötsel utövats av särskilt utsedd syssloman.

Lagen om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar, i det följande benämnd dödningslagen, utgör ett komplement till kontroll- och administrationslagarna. Enligt lagen kan ett särskilt mortifikationsförfarande tillämpas i fråga om utomlands befintliga aktier i svenska bolag under förutsättning att aktierna tillhör tyskt eller tyskdominerat rättssubjekt. Detsamma gäller beträffande obligationer och andra handlingar, vilkas företeende utgör villkor för rätt att söka betalning. Då handling dödat, skall i dess ställe utfärdas ny handling, vilken blir bärare av den rätt som kunnat grundas på den dödade handlingen. Den nya handlingen kan därefter, liksom annan här befintlig tysk egendom, bli föremål för åtgärd enligt kontrollagen.

Det särskilda dödningsförfarandet har intill utgången av 1951 kommit till användning i 51 fall men därefter icke i något fall.

Med stöd av den lagstiftning för vilken nu redogjorts har sedan 1945 flyktkapitalbyråns verksamhet för att omhändertaga och realisera tysk egendom i Sverige bedrivits. Genom realisationen förvandlades egendomen i reda pengar, vilka insatts på svensk-tyska clearingkontot i riksbanken. Undantagsvis har dock i stället för reda pengar godtagits fordringsbevis.

Rörande den slutliga dispositionen av de tyska tillgångarna i Sverige träffades den 18 juli 1946 i Washington en uppgörelse mellan å ena sidan svenska regeringsrepresentanter samt å andra sidan företrädare för Amerikas förenta stater, Storbritanniens och Frankrikes regeringar. Uppgörelsen fö-

relades riksdagen genom proposition nr 367/1946 och blev godkänd av riksdagen. I korthet innebar denna överenskommelse följande. Sverige åtog sig att fullfölja kontroll- och likvidationsförfarandet. Den genom likvidationen uppkomna behållningen betraktades principiellt som tysk egendom men skulle användas för huvudsakligen följande två ändamål: Ett belopp av 150 miljoner kronor skulle användas till inköp av varor för det tyska folkhushålllets behov. Resten — som preliminärt uppskattades till omkring 225 miljoner kronor — skulle disponeras för betalning av svenska fordringar gentemot Tyskland. En förutsättning för en uppgörelse angående den tyska egendomen efter angivna linjer var från svensk synpunkt, att de enskilda tyskar, vilkas egendom likviderats, skulle få ersättning för sin egendomsförlust.

Fördelningen mellan de svenska fordringsägarna av de för detta ändamål tillgängliga tyska tillgångarna skulle ske genom tvångsclearing. I proposition nr 197/1950 hemställde Kungl. Maj:t om riksdagens godkännande av vissa allmänna riktlinjer för en dylik tvångsclearing. Med vissa ändringar, som föranleddes av första lagutskottets i utlåtande nr 30/1950 gjorda uttalanden, godkände riksdagen det i propositionen framlagda förslaget (riksdagens skrivelse nr 356/1950). Verkställandet av tvångsclearingen uppdrogs åt en för ändamålet inrättad nämnd, likvidationsnämnden.

Enligt en den 22 mars 1956 i Bonn undertecknad överenskommelse mellan Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland rörande tyska tillgångar i Sverige m. m. skall sådana tillgångar icke längre i likvidationssyfte kvarstadsbeläggas eller avyttras och det s. k. återförsäljningsförbudet, varigenom tyskt återförvärv av försåld egendom förhindrats, upphävas. De likvidationsmedel, som återstår sedan en på visst sätt avgränsad slututdelning verkställts i tvångsclearingen, ställs till förfogande för den fond ur vilken de förra tyska ägarna av likviderad egendom i Sverige skall erhålla ersättning. I överenskommelsen förklaras vidare bl. a., att kungörelsen om skingringsförbud å tysk egendom m. m. skall upphävas och att dödningslagen skall sättas ur kraft. Överenskommelsen skulle träda i kraft en månad efter utväxling av ratifikationsinstrument.

Sedan Kungl. Maj:t genom proposition nr 172/1956 förelagt riksdagen överenskommelsen, blev denna godkänd av riksdagen (riksdagens skrivelse nr 339/1956). Överenskommelsen har därefter, sedan ratifikationsinstrument utväxlats, trätt i kraft den 3 september 1956.

I överensstämmelse med nyssnämnda förklaring i överenskommelsen har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 21 september 1956 (nr 470) angående upphävande av kungörelsen den 29 juni 1945 om skingringsförbud å tysk egendom m. m. förordnat, att sistnämnda kungörelse skall upphöra att gälla med utgången av september 1956; dock att kungörelsen alltjämt skall äga tillämpning i de fall där flyktkapitalbyrån vidtagit åtgärd för avveckling av tysk egendom i Sverige men avvecklingen icke avslutats före utgången av sistnämnda månad.

Flykttkapitalbyrån har i en den 27 november 1956 till justitiedepartementet inkommen skrivelse hemställt, att åtgärder måtte vidtagas *dels* för att så snart som möjligt sätta dödningslagen ur kraft, *dels ock* för att förlänga giltighetstiden av kontroll- och administrationslagarna ytterligare ett år. I en vid skrivelsen fogad den 24 november 1956 dagtecknad promemoria framhålles vidare att det enligt flykttkapitalbyråns mening ej är erforderligt att förlänga giltighetstiden för restitutionslagen. Beträffande kontroll- och administrationslagarna framhålles i promemorian, att enligt vad departementschefen uttalat i nyssnämnda proposition nr 172/1956 frågan om ett generellt upphävande av denna lagstiftning bör upptagas först sedan en uppgörelse träffats även rörande de japanska tillgångarna i Sverige, varom förhandlingar nyligen återupptagits. En förlängning av kontroll- och administrationslagarna synes enligt promemorian erforderlig även för slutförandet av ett fåtal avvecklingsärenden rörande tysk egendom.

Föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg, har vid lagrådsremissen anfört följande:

»I överensstämmelse med vad som avtalats i den mellan Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland träffade överenskommelsen rörande tyska tillgångar i Sverige bör 1947 års lag om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar upphävas. Detta bör ske snarast. Av skäl som anförts i flykttkapitalbyråns nyss återgivna promemoria torde även 1945 års lag om återställande av viss från ockuperat land hörande egendom samtidigt böra sättas ur kraft.

Vad angår återstående delar av 1945 års kontrollagstiftning, d. v. s. kontrollagen och administrationslagen, bör frågan om upphävande av dessa lagar upptagas först sedan uppgörelse träffats även rörande de japanska tillgångarna i Sverige. Förhandlingar härom pågår men det är ännu ovisst när de kan beräknas vara avslutade. Med hänsyn härtill och till att behov av ifrågavarande lagstiftning för avvecklingen av den tyska egendomen kan, såsom flykttkapitalbyrån anfört, visa sig föreligga även efter den 30 juni 1957, då lagarnas giltighetstid utlöper, bör lagarna förlängas ytterligare ett år.»

Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran.

Utskottet har ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och får alltså hemställa,

att förevarande proposition, nr 44, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 20 februari 1957

På första lagutskottets vägnar:

EMIL AHLKVIST

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Branting, Lindblom, Per Olofsson, Lodenius, Domö, Lindgren och Alexanderson;

från andra kammaren: herrar Landgren, Hedqvist, fru Boman, herrar Onsjö, Larsson i Stockholm, Eliasson i Stockholm, Edlund och fröken Berggren.
